

Kosztolányi Dezső két vajdasági interjúja

1923. szeptember és 1924. szeptember

A történelmi Magyarország széthullása után Kosztolányi Dezső hat esztendeig nem látogatott Szabadkára.

Trianon után először 1923 szeptemberében utazott szülővárosába, amikor gimnáziumi osztálytársaival a huszadik érettségi találkozóra gyűltek össze. Ehhez az alkalomhoz köthető az alábbiakban közölt két interjú.

Az első közvetlenül az iskolai évfordulóhoz kapcsolódik, a második csak közvetve, ugyanis a beszélgetés készítője, Péchy-Horváth Rezső ezekben a szeptember végi napokban ismerte meg személyesen Kosztolányi Dezsőt. A névtelen szerzőjű 1. számú interjút ismeri a Kosztolányi-irodalom, de a mikrofilológia még nem aknázza ki. A Péchy-Horváth Rezső által jegyzett 2. számú beszélgetés ez idáig elfeledett volt, 88 évi lappangás után most kerül először közlésre.

1.

Kosztolányi Dezsőnél

Reggelinél találom őket, a családi asztalnál. Még mindig nem estek túl a viszontlátás örömein. Tegnap este hat órakor érkezett Kosztolányi Dezső, a jeles költő feleségével, Harmos Ilonával, a Vígszínház művésznőjével s nyolcéves Ádám fiacskájukkal – jöttek szüleik látogatására s az író iskolatársainak húszéves találkozójára.

– Öt éve nem voltunk itthon, s most nagyon boldog vagyok szüleimmel!

– Öt éve és 30 napja! – javítja ki apját az Ádám gyerek, akinek mindenáron még egy kis cukrot csempész kávéjába a nagymama.

– Nagyon boldog vagyok, hogy szüleimet annyi idő után ilyen jó egészségben találtam – folytatja a költő, s látom, hogy elérzékenyül.

Édesapja nagy léptekkel sétálgat az asztal körül. Sírtak mind a ketten örömben – súgja a nagymama.

– Nincs az a költő, aki annyit érez – beszél a fiú – mint ők. Olyan finomlelkű ember az apám... és az édes anyám! Amit a költő megír, azt ők érzik és élik. Olyan jólelkű emberek... Rendkívül nagy szeretettel jöttem haza, mert ennek a városnak minden rögéhez szeretet fűz. Itt játszódik le sok-sok novellám, legújabb regényem is és ezekhez a kövekhez és fákhöz kötődik *A szegény kisgyermek panaszainak* minden sora. És örülök, hogy viszontlátom osztálytársaimat. Beck Salamon pesti ügyvéddel jöttünk együtt, a tízéves találkozó óta a legtöbb osztálytársamat nem is láttam. Most Popovics Milivoj meghívására jöttünk, ő is osztálytársam, nagyon kedves barátom.

A matinéről kérdezősködöm, amelyet vasárnap délelőtt rendez, itt léte alkalmából.

– A matinét – mondja – teljes egészében a modern verseknek szenteljük. Popovics Milivoj barátom vállalkozott arra, hogy megnyitja. Én a legújabb irodalmi és művészi irányok lélektanával szeretnék foglalkozni. Feleségem pedig verseket fog szavalni, amelyek mind az én fordításaim. Szerb, orosz, francia, angol és belga versek ezek, amelyekről előadásomban beszélek. Reiter Ilonka, a kitűnő énekesnő pedig szívesen vállalta, hogy elénekli Lányi Ernő kompozícióját, amelyeket az én verseimre írt. Farkas László fogja őt kísélni.

Érdeklődöm, min dolgozik mostanában?

– Most fejeztem be egy regényt, amely 1889-ben játszódik le itt, ebben a városban, a félmúltban, amikor még egészen primitív volt ez a város, és én négyéves voltam. Dolgozom egy verses cikluson is, *A bús férfi panaszainak*, ami *A szegény kisgyermek panaszainak* folytatása, s amelyben férfikorom líráját szólaltatom meg. Most írok egy verses vígjátékot is, rímes jambusokban.

Most betipeg egy kétéves csöppség, a költő fivérének, dr. Kosztolányi Árpád orvosnak kis leánykája. Bemutatják: Éva. Nagy öröm, most találkozott először a két unokatestvér, Ádám és Éva.

– Ádám és Éva a paradicsomban! – mondja nagymama boldogan, és számlálatlan piskótákat dugdos az unokák kávéja mellé. – Hogy szereted a kávé – kérdezi –, akarsz még egy kis tejet? Öt éve nem ittál itt kávé, nem is tudom, hogy szereted.

– Csak rendesen – mondja a nyolcéves Ádám, és mamájára pislog, aki a rendtartó a családban.

És most elújságolja a kis Ádám, mennyire boldog, ő úszni jött a Palicsba, mert ő nagyon jó úszó. Aggódva néz ki a kerti fák fölé: tegnap még nyár volt, és ma milyen borult.

– Semmi – mondja nagyapa –, mindjárt kisüt a nap.

Olyan melegen mondja az unoka érdekében, hogy a nap nem tehet mást, kisüt...¹

Ezt a szöveget egy eredeti Kosztolányi-írással kell ellenpontoszni. Azt a nagy élményt, hogy a költő viszontlátja családját és szülővárosát, az alkalmi interjú szerzője könnyű kézzel vázolta. A katartikus benyomásokról azonban sejtelve sem lehetett. Kosztolányi már megírta és ki is adta *Pacsirta* című regényét. A család érintettsége egyértelműen kiolvasható volt a kisvárosi románból. A család rosszallását kinyilvánító levelet ifj. Kosztolányi Árpád megfogalmazta, és eljuttatta a testvéréhez. Apa és a fiú 1923 szeptemberében találkozott. A megrendülését és újabb regényének érzelmi töltését adó élményét Kosztolányi Dezső majd csak tíz évvel később, apja halála után fogalmazta meg: „Magyarország földarabolása után hat esztendeig nem látogattam meg [apámat]. Szülővárosomat megszállták, elcsatolták országunktól. Leköszönt állásáról, otthagyta lakását, melyben huszonöt évig éltünk, a külvárosba költözött, egy nekem ismeretlen utcácskába. Sokáig kerestem ezt az utcácskát. Egy alacsony, szegényes szobába nyitottam be. Ott állt előttem gyermekkorom bálványja és férfieszménye, megtörve, összezsugorodva, ősen. Hunyorogva nézett felém. Amint szokta, kezét nyújtotta. De én nem fogadtam el, hanem két karomba szorítottam, összevevicsa csókoltam kezét-arcát, s közben – a vállán – elfordítottam fejemet, mert patakzott a könnyem, és szájam eltorzult a zokogástól.

Életemben először mertem megölelni és megcsókolni akkor, mert éreztem, hogy megöregedett, s többé nem az apám, hanem a gyermekem, aki az én gyámolításomra szorul. Nagy fekete tábla volt a szobában, mint az iskolában, nagy krétakörző és szivacs. Magántanulókat készített elő a vizsgára. Nem panaszkodott.”²

A húszas években Szabadkán két magyar nyelvű napilap jelent meg. A *Hírlap* a jugoszláviai Magyar Párt orgánuma volt, a tőkeerős *Bácsmegyei Napló* pedig a polgárság liberális (sőt a belgrádi kormányhoz is közel álló pártok) eszméihez igazodott. A Kosztolányi-interjú megjelenésekor a Havas Emil (1884–1944 ?) által szerkesztett *Hírlap* még nem kötődött a vaj-

¹ *Hírlap*, 1923. szept. 16. 213. sz. 5.

² Kosztolányi Dezső: *Bölcsőtől a koporsóig*. Budapest, 1987. 388–389.

dasági magyarság pártjához. (Ez később történt meg.) Az alapító szerkesztő Vukov Lukácson (1887–1957) kívül a lapnak állandó munkatársa volt a nagyváradi Nagy Andor (1884–1943) is. Ő az 1919-es bécsi emigrációból került néhány évre a Bácskába. A szabadkai újságban sok tárcája, színes írása, nem szignált interjúja jelent meg. Ezenkívül abban is jeleset cselekedett, hogy felélesztette a helyi Ady-kultuszt, Becskereken az Ady Társaságban előadást is tartott a költőről. Nagy Andor és Kosztolányi a pesti redakciókból ismerte egymást. Az írás egyes elemeiből és egyéb okokból arra lehet következtetni, hogy a *Kosztolányi Dezsőnél* című beszélgetésnek ő a szerzője.

Az érettségi találkozó alkalmat adott arra is, hogy a barátok meghirdethessék Szabadkán Kosztolányi irodalmi matinéját. A költőn kívül még a felesége szerepelt volna szavalatokkal. A matiné a rendőrségi betiltás miatt elmaradt. Kolozsi Tibor erről két írásában közölt adatokat.³ Ezekkel itt nem foglalkozunk, mert az alábbiakban teljes egészében közöljük az újvidéki *Vajdaság* című napilap rövid híradását. A zsidó tókések lapja ezt írta az elmaradt szabadkai rendezvényről:

Betiltották Kosztolányi Dezső előadását

„Subotica, szeptember 18. Kosztolányi Dezső ismert magyar költő szüleinek látogatásán van és ott tartózkodásának idejét arra akarta felhasználni, hogy matinét tartson a subotikai közönség előtt. Erre az engedélyt megkapta és vasárnap délelőttre hirdetett előadásra valamennyi jegy el is fogyott. Szombaton este Kosztolányit felhívták a subotikai rendőrségre, ahol közölték vele, hogy előadását nem tarthatja meg és a rendőrség semiféle nyilvános szereplését nem engedélyezi.

A betiltás híre Suboticán még szombaton éjjel elterjedt, és a legkülönbözőbb kombinációkra adott okot. Az egyik verzió szerint a betiltásnak politikai okai vannak, és a betiltást azzal indokolták, hogy Kosztolányi a Nép című ultra kurzista lapnak a munkatársa, és ezért nem engedhető meg, hogy Jugoszláviában nyilvánosan szerepeljen. Egy másik verzió szerint, melyet Suboticán több valószínűséggel terjesztettek, a beogradi magyar emigránsok intervenáltak a belügyminisztériumban, amikor hírt kaptak arról, hogy Kosztolányi Suboticán előadást akar tartani. A beogradi emigránsok előadták, hogy Kosztolányi a kurzusnak első idejében ahhoz

³ Kolozsi Tibor: A költő lábnymoi, szabadkai Kosztolányi emlékek. *Üzenet*, 1975. 2–3. sz. 207–210. és Uő: Egy Üzenet-szám visszhangja. *Üzenet*, 1975. 12. sz. 981–983.

teljesen csatlakozott, antiszemita írásokat helyezett el az egyes kurzuslapokban, és íásaival az uszítás politikáját szolgálta. Suboticán úgy tudják, hogy az emigránsoknak ezt az érvelését a belügyminisztérium teljesen magáévá tette és utasította a suboticei rendőrséget Kosztolányi Dezső hirdett matinéjának betiltására.⁴

Nem ismeretes, hogy Kosztolányi Dezső ezt a sajnálatosan elmaradt szülővárosi fellépését kommentálta volna bármilyen írásában.

Az interjú néhány mondatában kimondatlanul is ott bujkál, hogy Kosztolányi új regényt ír, amelynek témája a diákélet. Az életrajzi és irodalomtörténeti adatokból ismert, hogy ekkor készült és gyűlt az élményanyag az *Aranysárkány*hoz. A regényt 1924. május 11-e és 1925. április 5-e között jelentették meg a *Pesti Hírlap* vasárnapi számai.

A hírlapi interjú két diáktársát említi meg: Beck Salamont (1885–1974) és Popovics Milivojt. Beck Salamonról a *Magyar Életrajzi Lexikon* alapján annyit lehet tudni, hogy topolyai születésű, és a pesti jogi kar professzora volt. Miután az interjúban felbukkant a neve, és hogy osztálytársa volt Kosztolányinak, akkor kezdtünk részletesebben foglalkozni a személyével. A tiszteletére kiadott emlékkönyvben olvasható, hogy a huszadik század egyik kiemelkedő magyar jogászgyénisége volt. Topolyán született 1885. március 25-én Beck Móricz (Mór) cipésmester, bőrkereskedő és Adler Sarolta házasságából. Az elemi iskolát szülővároskájában a zsidó hitközségi iskolában végezte. A szabadkai gimnáziumban hat osztályt végzett, az érettségit Újvidéken tette le.

Beck Salamon szabadkai éveit Kosztolányi diákkori naplójának két fejezete és az *Aranysárkány* egyes fejezetei örökítik meg. Íme, a naplóból: „December 21. Félre földi gondok! Ma lelkemmel törődtem. Gyónni mentünk. Gyónás előtt – szokásom szerint – öles körözüvényt engedtem szét az osztályban, amelyben felhívom ellenségeimet a kibékülésre. Friedmann, Beck, Török Jenő hajlandók voltak. Három órakor mentünk az Isten házába. Homály rezgett a templomban, a sok diákfej misztikusan nyüzsgött a sötétben, olyan volt a templom, mint valamilyen titkos katolikus összejövetel. Pár perc alatt elvégeztem keresztény kötelességem, s haza vettem utam Kuglerrel s Jóskaival, kikkel jó sokáig sakkoztunk.”⁵ Az itt következő szöveg is a naplóból való: „Január 16. Korcsolyáztunk egész nap. A pálya síkos, alighogy hazajövünk, korcsolyázásra kapunk, s hajrá! Délután itt volt kis Beck, Jóska s a Brenner család.”⁶ Ezt a szövegrészt a napló kiadója csak így jegyeztelte: „Beck, Kosztolányi diáktársa.” Azt csak saj-

⁴ *Vajdaság*, 1923. szept. 19. 212. sz. 2.

⁵ Kosztolányi Dezső: *Levelek. Naplók*. Budapest, 1996. 783.

⁶ Ua. 794.

nálni lehet, hogy a Kosztolányi-filológia ez idáig nem publikált leveleket a Kosztolányi-Beck-kapcsolatból. Vagy nem is léteznek ilyen levelek?

Kosztolányi Dezső az *Aranysárkány* című diákregényében a „fekete, dróthajú fiút”, Glück Lacit Beck Salamonról mintázta. Ő a regény egyik legfénylőbb figurája, s az ő alakjához kötődnek Kosztolányi letisztult nézetei a zsidóságról. Ennek az állításnak a filológiai levezetése nagyobb szövegteret követelne.

Petrovics Milivoj, aki nem sokkal az érettségi találkozó után öngyilkos lett, Petőfi néven szerepel az *Aranysárkány* diákszereplői között.

2.

„Csak az írás érdekel...”

Látogatás Kosztolányi Dezsőnél

Budapesti munkatársunktól

Apró budai ház lapul meg a Vérmező menti áhítatos, budai csendben. Falusias, zöld léckerítésén belül hatalmas fehér kutya lógatja piros lapátnyelvét, és idegesen rántja be, amikor az alsó utcában elhúz egy-egy autó, és rekedt tülökje fókabőgést utánozva robbantja szét a budai álmodásos hangulatot. Az apró ház régies ablakai megzörrennek, megrezzenve kocódnak össze az elvágtató gumiabroncsok dübörgése nyomán, s a Kosztolányi Dezső tusculanumát egy-egy pillanatra a világváros zűrzavarába rántja vissza a szentségtörő lárma.

Kosztolányi Dezső, akit megilletődötten követtem suboticaí sétáin, a kis falusias házban lakik. Aránylag kicsiny dolgozószobájának majdnem minden falát mennyezetig futó könyvespolcok rejtik el, amelyekben könyv-ütegek sorakoznak. Az író az ablak mellett ül az íróasztalánál, nagyszerű negligzsében. Előtte nagy halom kéziratpapír, amelyekre az ő jellegzetes apró betűivel éppen szorgalmasan körmöl, zöld tintával.

A nehéz bútorokból, a sötét bőrkarosszékekből, a félhomályosra sötétített szoba egész levegőjéből különös hangulat árad ki. Ihlető, inspiráló hangulat, amely némileg titokzatos és idegenszerű is az utca csendje révén és az író puha, halkszavú, intim beszélgetésénél fogva. Ez a levegő bágyadttá, fáradttá és álmodozóvá teszi a próza emberét is, sejtelmes révedezései támadnak, és a mesemondás világába szökken a pillantása, mintha isteni csókkal ihletett művész volna. De a szoba lakója kiváltságos, nagyvonalú művész, akire mindez intenzívebben hat, és a bágyadt hangulatokat mérhetetlenül finom, szépségesen szép történetekké sű-

rűsíti, s a halk álmodásból átmenti a valóságba az ólomkatona-milliók révén. Természetesnek találom, hogy ebben a finom lélegzetű, éteri miliókban Kosztolányi csupa puhán hangzó, cizelláltan megformált, simán gördülő novellát, finom veretű álomkölteményt és egyéb selyem lágyságú írást hívott életre...

Aztán beszélni kezd a sok nagyszerű értékű magyar könyv szerzője, a halkszavúság és a puhaság mesteri megrajzolója, színes szó – igazgyöngyök, rím – ezüstcsengettyűk életrehívója, akiről nem kisebb író és nem kisebb művész, mint Szabó Dezső állapította meg, hogy „magyar talentum”. Az a Szabó Dezső, aki minden magyar íróművész fölött érdemesebbnek és értékesebbnek tartja Kosztolányit, akit meg is véd, ha kell, amikor Milotay István Kosztolányi és íróága ellen legfőbb érvül azt hozza fel, hogy – nem tudja az r betűt kimondani.

– A magyar irodalom szétszakadásában van rossz is, jó is – mondotta Kosztolányi Dezső. – Ez a szétszakadás egy partikularizmust teremtett meg az irodalomban. Ott, az elszakadt részekben, fejlődhetnek és teremhetnek tehetségek; olyanok, akiket mi nem ismerünk, de akik valószínűen csak azon a talajon és mert elszakadtak a mindent felfaló beteges centralizmustól, fejlődhetnek majd ki. El kellett következnie egy ilyen szétdarabolásnak, hogy kisebb magyar szigetek önálló irodalmi életet kezdjenek, saját íróikkal, akik abból a talajból nőttek ki.

– A magyar irodalom egyébként egy, mert mindenki, aki magyar nyelven ír – akár Buenos Airesben lakik, akár Veszprémben – magyar író. Ezt a közösséget mi, magyarországi írók, most még inkább érezzük azokkal az író testvéreinkkel, akik Délen, Keleten, Északon vagy Nyugaton élnek. Testvéreink ők a betűben és tintában.

Ezután a vajdasági magyar irodalomra terelődött a szó.

– Tudok a vajdasági irodalomról – mondotta Kosztolányi Dezső, de a szavai mögött nehéz szomorúság fátyla úszott. – Annak idején nagy örömmel és érdeklődéssel olvastam az ottani magyar írók dolgozatait, s meglepődve láttam, hogy ezen az áldott gazdag földön új tehetségek, költők, elbeszélők, jeles publicisták támadtak, akik európai készséggel forgatják a tollat. Milkó Izidor gyermekkori emlékeim közé tartozik. Kis elemi iskolás fiú voltam, amikor egy reggel megmutatták nekem. Csodálkozva tekintetem föl reá. Ma is így tekintek föl erre a finom és szellemes, elmés és mély íróra, aki a jugoszláviai magyar írók között az első, korban is és érdemben is. Rajta kívül alig ismerek több író: Somfai Jánost, Szántó Róbertet és a finomtollú Ambrus Balázst. Szóval a régieket.

A beszélgetés ezután arra terelődött, mit tart Kosztolányi Dezső, mint bácskai ember, a jugoszláviai magyar irodalom jövőjéről? A válasz váratlan

volt: ugyanazt mondotta lényegében, mint Móricz Zsigmond, amikor a télen meglátogattam, és erről a kérdésről megkérdeztem:

– Hogy mi a jugoszláviai magyar irodalom jövője? – volt a felelet. – Erről ezt mondhatom: európai voltát nagyra becsülöm. De igazán akkor lesz nagy, érdekes és értékes, ha fölhasználva elszigeteltségét, a Dél lelkét szóaltatja meg, azt az izzó fényt ragyogtatja vissza, amelyet csak ott látunk, azokat az élettől duzzadó, hatalmas vérű embereket rajzolja, akik ott élnek. Ennek a partikularizmusnak, amely létrejött, hasznát kell vennie irodalmunknak, amely csak gazdagodhat a sokféle új színtől.

Aztán kedvesen és közvetlenül, mintha már régi, évtizedes ismerősök lettünk volna, kezdett el kérdezősködni a régi ismerősökről, emberekről, vállalatokról, sorsokról, bácskaiakról és a Bácska füleddt, nehéz mozgású, italos, nótás metropolisáról, ahol a szülei és testvérei élnek. A kérdezősködés után felfrissült kissé az eléje rajzolódott sokszínű honi képtől, úgy, hogy kedve kerekedett magáról is beszélni:

– Itt élek dolgozószobámban, íróasztalomnál – mondotta egyszerűen –, s gyakran hetekig ki sem mozdulok. Ablakaimat becsukom, hogy ne zavarjon az utca zaja. Új regényemen dolgozom, mely szülőföldemet jellemzi. A *Pacsirta* című regényem (azóta már megjelent), amely a bácskai földből sarjadt. Emellett levelezek az egész világgal. Ma reggel a posta Madridból egy novellámat hozta, spanyol fordításban. *A véres költő* című regényem most folyik a *Delta* című olasz folyóiratban, és a közeli hetekben jelenik meg németül, Thomas Mann előszavával. Múlt héten egy román antológiát kaptam, amelyben megleltem az *Ádám* című versemet románul. Ebben a tavaszban fejeztem be *A bús férfi panaszai* című versciklusomat, amely *A szegény kisgyermek panaszainak* folytatása, s aztán megírom rég tervezett vígjátékomat Hány Jánosról. Csak az írás, a munka érdekel...

Aztán, hogy türelmetlenkedni véltem a hatalmas íróasztalon boglyásodó hatalmas kéziratcsomót, elbúcsúztam a nagy poétától, aki lekötelező barátsággal, meleg kézszorításokat adva útravalóul, kísért ki a zöldléces falusi kerítésig.

*Péchy-Horváth Rezső*⁷

A *Vajdasági Kultúra* a bácskai katolikus értelmiségi réteg folyóirata volt a húszas évek első felében. Társadalmi és irodalmi kérdésekkel foglalkozott, de háromévi megjelenés után belehalt az érdektelenségbe. Főszerkesztője Márton Mátyás kanizsai plébános volt. A felelős szerkesztő és ki-

⁷ *Vajdasági Kultúra*, 1924. szeptember 2. 4–5.

adó munkáját Szentiványi Dezső végezte. Ő később Szabadkán gazdasági kérdésekkel foglalkozó lapot jelentetett meg.

A *Vajdasági Kultúra* az irodalmi részében a katolikus beállítottságú és vidéki írókat támogatta. A kérészéletű irodalmi orgánum érdemeként említhető, hogy több interjú közölt a magyar irodalom akkori jeles képviselőitől (Surányi Miklós, Herczeg Ferenc, Móricz Zsigmond és Kosztolányi Dezső).

Kosztolányival a beszélgetést a *Vajdasági Kultúra* budapesti munkatársa, Péchy-Horváth Rezső (1890–1969) készítette. A bácskai hírlapi és irodalmi körökkel úgy került kapcsolatba, hogy 1921 augusztusában a pécsi emigránsok népes csoportjával érkezett a Szerb–Horvát–Szlovén Királyságba. Először Eszéken újságíróskodott, a *Magyar Újság* munkatársa és az itteni irodalmi kezdeményezések egyik mozgatója volt. (Az *Új Élet* folyóirat körül is bábáskodott, amely Kodolányi János egyik korai regényének is teret adott. Sajnos, ez ideig ennek a folyóiratnak egyetlen száma sem került elő a nemzeti könyvtárak polcairól. A lap létéről csak emlékezések szólnak. Herczeg János azt emlegeti, hogy itt volt a bácskai gnosztikusok egyik fészke.) Péchy-Horváth Rezső később Szabadkán a *Bácsmegyei Napló* gárdáját erősítette. Itt volt tagja, sőt vezetőségi embere az alakuló jugoszláviai újságíró-egyesületnek. Novellái, tárcái és útleírásai a bácskai lapokban jelentek meg. Az erdélyi irodalmi fórumokat is tájékoztatta a csírájában levő vajdasági magyar irodalomról. A torontáli és bácskai írókról szóló tanulmányai jobbra a *Pásztortűz*ben jelentek meg. 1923 végén visszatért Magyarországra, és innen küldte irodalmi tárgyú interjúit a *Vajdasági Kultúrának*. Ezek közül adtuk közre az eddig lappangó beszélgetését Kosztolányi Dezsővel.

Az interjú egyik érdekessége és egyben érdeme is, hogy Kosztolányi Dezső Tábor utcai házát tuszkulánumnak mondja. A költő nevezetes hajlékát a fenti írás mutatja be először, ugyanis Somlyó Zoltán jeles riportja ugyancsak erről az objektumról és lakójáról három évvel később született.⁸ Így a vajdasági olvasók hamarabb nyerhettek képet Kosztolányi otthonáról, mint a magyarországi olvasók.

A beszélgetés egyik tárgya a születésben levő vajdasági magyar irodalom volt. Péchy-Horváth Rezső mindegyik interjúalanyának, Móricznak, Herczegnek és Surányinak is feltette a kérdést, hogy mit tud a kisebbségi irodalomról. Kosztolányi válaszában a régieket, Milkó Izidort, Somfai Jánost, Szántó Róbertet és Ambrus Balázst emlegeti. Milkó volt az

⁸ Somlyó Zoltán: Négyszemközt Kosztolányi Dezsővel. *Literatúra*, 1927. szept. 307. In: *Tükörben Kosztolányi Dezső*. Budapest, 1993

első író, akivel életében találkozott. Somfai Becskereken irodalmi matinét szervezett számára, amikor is a modern költészet mibenlétéről értekezett. Szántó Róbert a szabadkai magyar politikai és irodalmi élet meghatározó személyisége volt. Ambrus Balázs sápadt költészetével keltette fel Kosztolányi figyelmét. Kosztolányi irodalmi érdeklődése és értékrendje nem topogott egy helyben, az idő múlásával haladt előre. A vajdasági írók közül az újabbakat is megvizsgálta írásaiban. Több alkalommal foglalkozott Tamás István nem mindennapi egyéniségével, jó könyveivel. Kisbéry Jánost is figyelemre méltatta, értékelte munkáit, levelezett vele, sőt *Nyugat*-beli társának, Móricz Zsigmondnak is figyelmébe ajánlotta. Egykori osztálytársáról, Friedmann/Fenyves Ferencről nekrológgal emlékezett meg. Kosztolányi kapcsolatát a bácskai írókkal más vonatkozásban is lehet tárgyalni, nemcsak ennek az elfeledett, ám értékes interjúnak az ürügyén.

„Csak az írás érdekel...”

(Látogatás Kosztolányi Dezsőnél)

— Budapesti munkatársunktól —

Apró budai ház lapúl meg a vérmezőmenti áhítatos, budai csendben. Falusias, zöld léckerítésén belül hatalmas fehér kutya lógatja piros lapátnyelvét és idegesen rántja be, amikor az alsó uccában elhúz egy-egy autó és rekedt